

Taimikonhoitoaktiivisuus Keski-Suomessa

Toni Töysä

Opinnäytetyö
Toukokuu 2011
Metsätalouden koulutusohjelma
Tampereen ammattikorkeakoulu

TAMPEREEN AMMATTIKORKEAKOULU
Tampere University of Applied Sciences

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Metsätalouden koulutusohjelma

TÖYSÄ, TONI: Taimikonhoitoaktiivisuus Keski-Suomessa

Opinnäytetyö 43 s., liitteet 7 s.
Toukokuu 2011

Työn ohjaaja Ari Vanamo
Työn tilaaja Metsäkeskus Keski-Suomi

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää keskisuomalaisten metsänomistajien taimikonhoitoaktiivisuutta sekä suhtautumista taimikonhoitoon. Tutkimus toteutettiin postikyselynä. Kyselyyn valikoitiin metsätiloja, joille oli metsäkeskuksen metsävaratiedoissa vuonna 2010 ehdotettu taimikonhoitoa lähivuosina. Tavoitteena oli selvittää niitä syitä, jotka johtavat taimikon hoitamatta jättämiseen. Tutkimuksella haluttiin myös selvittää kuinka taimikonhoitoaktiivisuutta voitaisiin lisätä.

Vastausprosentti oli 54,4 ja vastanneilla tiloilla oli taimikonhoitoa tehty melko aktiivisesti ja sitä tulnaisiin tekemään jatkossakin. Taimikonhoitotarpeesta oltiin tietoisia ja lähes kaikki vastaajat aikoivat suorittaa taimikonhoitoa tulevina vuosina. Suurinta osaa vastaajista taimikonhoitoon motivoi parhaiten metsän parempi tuotto kun metsä on hoidettu. Moni myös ilmoitti, että heitä motivoi taimikonhoitoon useampi tekijä. Taimikonhoitoon mahdollisesti saatavasta kestävästä metsätalouden rahoitustuesta tiedettiin vastaajien keskuudessa hyvin, mutta neljäsosa oli kuitenkin jättänyt tuen hakematta taimikonhoitoon. Suurin osa vastaajista halusi jatkossa tietoa taimikonhoidosta lehtien kautta. Myös internetiä haluttiin hyödyntää tiedonhaussa.

Vastausten perusteella voidaan päätellä, että Keski-Suomessa taimikonhoidon tila on varsin hyvä ja metsänomistajat ovat asian suhteen aktiivisia. Toisaalta, koska kyselyyn vastasi hieman yli puolet niistä joille kysely lähetettiin on todennäköistä, että toinen puolisko metsänomistajista on vähemmän aktiivisia joilla taimikonhoito myöhästyy tai jää tekemättä. Lisäksi vastauksista käy ilmi että kemera-tuen ehdot koetaan liian tiukoiksi tai tuen hakeminen hankalaksi, koska moni jättää tuen hakematta.

Asiasanat: taimikonhoito, nuoren metsän hoito, metsänomistaja, metsäneuvonta.

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Forestry

TÖYSÄ TONI: Young Stand Management Activity in Central Finland

Bachelor's thesis 43 pages, appendices 7 pages
May 2011

Supervised by Ari Vanamo, Senior lecturer, TAMK
Commissioned by Metsäkeskus Keski-Suomi

The purpose of this thesis was to gather information about forest owners activity to young stand management in Central Finland. The study was a survey for 200 forest owners in Central Finland. The data was collected from forest owners who had the need for young stand management in the next few years. The objective of this study was to gather information about the reasons why some forest owners have not done young stand management in their forest. Another purpose of this study was to find out how to increase the forest owners activity to young stand management.

The response rate was slightly over 50%. The results suggest that among those forest owners who had answered the activity for young stand management was very good and they will do young stand management also in the next few years. The best motivator for the young stand management was the better incomes that the well managed forest will provide in the future.

The results indicate that the young stands in Central Finland are well managed. The question this survey leaves is that how is the young stand management done in those forest properties who did not answer in this questionnaire. Are they less active than those who answered the questionnaire.

Key words: young stand management, pre-commercial thinning, forest owner, forestry extension.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
1.1 Taimikonhoito	6
1.1.1 Taimikon varhaishoito	6
1.1.2 Varsinainen taimikonhoito	8
1.1.3 Taimikonhoidon nykytila	9
1.1.4 Metsäpolitiikka ja taimikonhoito	11
1.2 Yksityinen metsänomistus Suomessa	13
1.3 Metsäneuvonta	14
1.3.1 Metsäsuunnitelma	15
1.3.2 Henkilökohtainen neuvonta	16
1.3.3 Ryhmäneuvonta	16
1.3.4 Joukkoneuvonta	16
1.3.5 Metsänomistajien toiveet tiedonsaantitavoista	17
1.4 Aiempia tutkimuksia taimikonhoidosta	17
1.5 Tutkimuksen tarkoitus	18
2 TUTKIMUSMENETELMÄT JA AINEISTO	19
2.1 Tutkimusmenetelmä	19
2.2 Aineisto	20
2.3 Aineiston analysointi	21
3 TUTKIMUSTULOKSET	22
3.1 Taustatiedot	22
3.2 Metsäsuunnitelma	26
3.3 Kemera-tuki	28
3.4 Taimikonhoito	29
3.5 Neuvonta ja koulutus	34
3.6 Avoimet kysymykset	38
4 JOHTOPÄÄTÖKSET	40
LÄHTEET	42
LIITTEET	44

ALKUSANAT

Idea opinnäytetyöhön syntyi työharjoittelussa Keski-Suomen metsäkeskuksessa. Työtehtäviini kuului alueellisen metsävaratiedon keruu eli ns. välialuesuunnittelu. Huomasin, että taimikot saattavat jäädä joskus hoitamatta ja kun taimikonhoito viivästyy niin kustannukset lisääntyvät ja ensiharvennuksessa saatava hakkuutulo alenee. Mietinkin maastossa liikkuessani, mitkä ovat ne syyt joiden takia taimikot jäävät hoitamatta. Lisäksi Keski-Suomen metsäkeskuksella oli kesällä 2010 varhaishoitokampanja, jossa metsänomistajia kannustettiin heinäyksen. Taimikonhoito on ollut myös tiedotusvälineissä esillä viime aikoina, joten aihe on mielestäni ajankohtainen.

1 JOHDANTO

1.1 Taimikonhoito

Taimikonhoito on tärkeä toimenpide metsän tulevan kehityksen kannalta. Jos taimikonhoito viivästyy merkittävästi tulee taloudellisia menetyksiä, sillä ylitieheän taimikon hoitaminen on kallista ja ensiharvennuksessa saadaan vähemmän ainespuuta. Lisäksi puunkorjuun kannattavuus heikkenee jos taimikonhoitoa ei ole tehty suositusten mukaan. Taimikonhoidossa valitaan ensiharvennuksen saakka kasvatettavat puut ja varmistetaan niille hyvät kasvuolot mahdollisimman pienin kustannuksin. (Hynynen, Valkonen & Rantala 2005, 91.)

Taimikonhoidon tavoitteena on taimikon tiheyden ja puulajisuhteiden säätely niin, että kasvatettava puusto kehittyy kasvatustavoitteen mukaisesti. Oikea-aikainen taimikonhoito on kannattavan ensiharvennuksen edellytys. (Hyvän metsänhoidon suositukset 2006, 45.)

Taimikonhoidon tekeminen ajallaan on tärkeää ja taimikonhoito jaetaan taimikon varhaishoitoon ja varsinaiseen taimikonhoitoon.

1.1.1 Taimikon varhaishoito

Taimikko varhaisoidetaan, kun istutuksesta on kulunut noin viisi vuotta, jos pintakasvillisuus tai nopeasti kasvava lehtipuuvesakko on tukahduttamassa kasvatettavia taimia. Istutusta seuraavina vuosina tehtävä heinäntorjunta on osa varhaishoitoa, mutta sitä tarvitaan yleensä vain viljavimmilla metsämailla. (Riikilä 2010, 11.)

Taimikon varhaishoito tehdään siis vain tarvittaessa. Varhaishoito jaetaan heinätorjuntaan ja perkaukseen. Karummilla kasvupaikoilla sitä harvoin tarvitaan, sen sijaan rehevimmillä kasvupaikoilla lähes aina. Kuusen taimet saattavat tukehtua heinikon sekaan jos varhaishoitoa ei tehdä. Männyllä varhaishoitoa ei tarvitse tehdä elleivät lehtipuut kasva männyn taimia pidemmiksi, jolloin on vaara että ne piiskaavat männyn latvoja. Koivu on niin nopeakasvuinen puulaji ettei koivikoita tarvitse useimmiten varhaisperata. Varhaisperkaus voidaan tehdä joko täysperkauksena tai reikäperkauksena. Täysperkauksessa vesakko perataan kauttaaltaan ja reikäperkauksessa vesat poistetaan metrin säteeltä taimien ympäriltä. (Riikilä 2010, 40.)

Heinätorjunta voidaan toteuttaa kolmioterällä varustetulla raivaussahalla tai sirpillä. Kaksihaarainen keppikin on kätevä väline heinätorjuntaan. (Riikilä 2010, 43.) Perinteisesti metsänomistaja on tehnyt omatoimisesti niin sanottua heinänpoljentaa, jossa kasvatettavan taimen ympäriltä kasvava heinikko tallotaan jaloilla maahan.

Kuusentaimikko voi tukehtua pintakasvillisuuteen rehevillä kasvupaikoilla. Kun kuusi istutetaan maanmuokkauksessa tehtyyn kohoumaan, kuusen kilpailukyky heinikkoa vastaan paranee. Mekaaninen heinätorjunta tehdään 2-3 kesän aikana viljelyn jälkeen. Ajankohtana paras on keskikesä, mutta tärkeintä on, että työ yleensä tulee tehdyksi. (Hyvän metsänhoidon suositukset 2006, 49.)

Lehtipuusto kuusentaimikosta perataan pois tavallisesti neljä-viisi vuotta istutuksen jälkeen. Myös vadelpensaat kilpailevat taimien kanssa kasvutilasta. Viljavimmilla metsämailla perkaus on tehtävä usein jo ennen kuin viisi vuotta istutuksesta on kulunut. (Riikilä 2010, 44.)

Männyntaimikko kannattaa kasvattaa alkuvaiheessa mahdollisimman tiheänä koska se vaikuttaa positiivisesti puuston laatuun. Karuimmilla kasvupaikoilla varhaishoitoa ei välttämättä tarvita lainkaan, vaan taimikko harvennetaan vasta varsinaisessa taimikonhoidossa. Kuitenkin jos lehtipuusto on päässyt taimia pidemmäksi se on syytä perata. Haapa kannattaa poistaa männyntaimikosta kokonaan, koska se levittää männynverso-ruostetta samoin hirvituhoalueilla lehtipuusto kannattaa poistaa kokonaan männyntaimikosta jotta hirvituhoilta välttyttäisiin. (Riikilä 2010, 46.)

Varjostuksen vaikutuksesta puiden alaoksat kuihtuvat, kun männyntaimikot kasvatetaan alkuvaiheessa tiheinä. Kasvatustiheys saakin olla varsinaiseen taimikonhoitoon asti 4000-5000 tainta hehtaarilla, eikä kylvötuppaita harvenneta varhaisperkauksessa. (Riikilä 2010, 46.)

Koivuntaimet kasvavat nopeasti ja varhaisperkausta ei yleensä tarvita. Taimikon tilanetta on kuitenkin syytä seurata. Koivut tuhoutuvat nopeasti jos jäävät pidempien puiden varjoon, eikä perkausta ole silloin syytä viivytellä. (Riikilä 2010, 48.)

1.1.2 Varsinainen taimikonhoito

Varsinaisessa taimikonhoidossa taimikko harvennetaan kasvatustiheyteen, puulajista riippuen 3-8 metrin pituudessa. Taimikonhoito on tärkeä toimenpide, sillä siinä valitaan kasvamaan jätettäviä puuyksilöitä ja taataan näille tarvittava elintila, joka taas vaikuttaa tulevan metsikön laatuun. Lisäksi taimikonhoidossa poistetaan lehtipuustoa, joka varjostaa ja vie tilaa kasvatettavilta taimilta. Jokaisella puulajilla on omat suosituksensa siitä millaiseen runkolukuun hehtaarilla taimikonhoidossa tulisi pyrkiä. Taimikonhoidon jälkeen kasvatettavan puuston järeytyminen nopeutuu, mikä lisää ensiharvennuksessa saatavia hakkuutuloja. Varsinainen taimikonhoito suoritetaan yleensä miestyönä raivaussahalla.

Kuusella varsinainen taimikonhoito kannattaa ajoittaa 3-4 metrin valtapituuteen. Kun taimikonhoito tehdään näin varhain, on mahdollista että se joudutaan uusimaan. Taimikon mahdollinen toinen harvennus korvaa yleensä ennen ensiharvennusta tehtävän ennakkoraivauksen. Kuusivaltainen taimikko harvennetaan tiheyteen 1600-1800 runkoa hehtaarilla, ei kuitenkaan istutustiheyttä harvennemmaksi. On suositeltavaa jättää kuusen taimikkoon 10 prosentin koivusekoitus. Tämä ei vielä alenna metsikön tuottoa, mutta tuo vaihtelua maisemaan ja on luonnon monimuotoisuuden kannalta hyvä asia. Jätettävät koivut eivät kuitenkaan saa olla pidempiä kuin kuuset. (Hyvän metsänhoidon suositukset 2006, 50.)

Männyllä taimikonhoito suositellaan tehtäväksi Etelä- ja Väli-Suomessa 5-7 metrin valtapituudessa. Taimikonhoidossa poistetaan ensisijaisesti laadultaan huonot, vahingoittuneet sekä liian tiheässä olevat puut. Kylvötuppaat tulisi harventaa jo 2-3 metrin pituudessa. Kylvökohtaan jätetään yksi tai tarvittaessa kaksi tainta. Peruskasvatusmallissa taimikko suositellaan harvennettavaksi tiheyteen 1800-2000 puuta hehtaarilla. Laatumännyn kasvatuksessa taimikko jätetään hieman tiheämmäksi eli tiheyteen 2500-2000 puuta hehtaarilla. Laatuksivatukseen soveltuvat laadultaan parhaat mäntymetsiköt. (Hyvän metsänhoidon suositukset 2006, 45.) Riikilän (2010) mukaan kylvötuppaat voidaan harventaa myös vasta noin 5 metrin pituudessa samalla kun tehdään varsinainen taimikonhoito.

Mäntytaimikossa voidaan myös tuottaa ainespuun ohella energiapuuta. Energiapuu korjataan aikaistetun ensiharvennuksen yhteydessä. Yhdistetty kasvatus parantaa onnistumisaan sekä kasvatettavien puiden laatua että puuntuotannon kannattavuutta. Parhaiten yhdistettyyn kasvatukseen soveltuvat kuivahkon tai tuoreen kankaan mäntytaimikot, joissa kasvaa vähintään 3000-4000 runkoa hehtaarilla. Varsinainen taimikonhoito tehdään noin viiden metrin pituudessa ja kasvamaan jätetään 3500-4000 runkoa hehtaarilla. Kasvattaminen tiheässä hillitsee oksittumista ja edellytykset laatuun kasvattamiseen ovat hyvät. (Riikilä 2010, 70.)

Rauduskoivulla varsinainen taimikonhoito tehdään normaalisti 4-7 metrin pituudessa. Taimikonhoidon jälkeen tavoiteltava kasvatustiheys on 1600 tainta hehtaarilla eli taimikonhoidossa poistetaan vain vesakko ja istutustaimet jätetään ensisijaisesti kasvamaan. Hirvituhoille alttiilla alueilla koivikot jätetään normaalia tiheämmäksi tai taimikonhoitoa lykätään 6-7 metrin pituuteen. (Riikilä 2010, 74.)

Taimikon perkauksessa ja harvennuksessa alennetaan kasvatustiheyttä, siis runkojen määrää tietyllä pinta-alayksiköllä. Kun taimien kasvutila laajenee, läpimitan kasvu kiihtyy. Läpimitan kasvun kiihtyminen on suoraan verrannollinen kasvutilan lisääntymiseen. Paksuuskasvu lisääntyy sitä voimakkaammin mitä varhaisemmassa vaiheessa taimikkoa harvennetaan tai perataan. Ylitiheydestä kärsineiden taimien sopeutuminen taimikonhoidon avartamaan kasvutilaan vie paljon aikaa. Sen sijaan puiden pituuskasvu taimikonhoito ei lisää. Taimikonharventamista seuraavina vuosina pituuskasvu voi jopa taantua. (Riikilä 2010, 35.)

1.1.3 Taimikonhoidon nykytila

Valtakunnan metsien inventoinnissa (VMI) taimikoiden laatua arvioidaan kasvatettavien taimien määrän perusteella. Laatuun vaikuttavat myös tehdyt tai tekemättä jätetyt taimikonhoitotoimenpiteet. Hyvässä taimikossa on kasvatettavia taimia riittävän tasaisesti ja lähes metsänhoitosuosituksen mukainen määrä, eikä hoitotöiden viivästyminen ole oleellisesti haitannut taimikon kehitystä. Välttävä taimikko tulisi täydennysviljellä jos se on vielä mahdollista. (Juntunen & Ihalainen 2009, 109.)

Viimeisimmän valtakunnan metsien inventoinnin (VMI10) mukaan laadultaan hyvien taimikoiden osuus koko maan taimikoista on pudonnut 39 prosentista 30 prosenttiin. Samoin tyydyttävien ja välttävien osuus on kasvanut 56 prosentista 65 prosenttiin. Varttuneet taimikot ovat laadultaan huonompia kuin pienet taimikot. Luontaisesti syntyneissä taimikoissa yleisin syy laadun alenemiseen on epätasaisuus tai harvuus. Viljelytaimikoissa puolestaan yleisin syy ovat tuhot ja niistä yleisimpänä hirvituhot. Hirvituhoja esiintyy 741 000 hehtaarilla, mikä on 19 prosenttia koko maan taimikoista. 420 000 hehtaarilla eli 11 prosentilla koko maan taimikoista laadun alenemisen syynä on hoitamattomuus. Myöhässä olevaa taimikonhoitotarvetta on koko maassa pienissä taimikoissa 55 000 hehtaaria ja varttuneissa taimikoissa 250 000 hehtaaria. Tulevan 10-vuotiskauden aikana taimikonhoitotarve on yli 200 000 hehtaaria vuodessa. (Korhonen, Ihalainen, Miina, Saksa & Viiri 2010, 425.)

Keski-Suomessa hyvien ja tyydyttävien taimikoiden osuus pienissä taimikoissa oli noin 78 prosenttia ja varttuneissa taimikoissa noin 82 prosenttia. Keski-Suomen tilanne poikkesi hieman muista metsäkeskusalueista, sillä varttuneiden taimikoiden tila oli parempi kuin pienien taimikoiden. (Juntunen & Ihalainen 2009, 109.)

Taimikonhoitomäärät ovat olleet melko hyvällä tasolla Keski-Suomessa. Vuosina 2001-2004 toteutunut taimikonhoitomäärä oli 14 300 hehtaaria vuodessa kun alueellisen metsäohjelman tavoite vuosille 2001-2005 oli 16 000 hehtaaria vuodessa. Taimikonhoitotavoite vuosille 2006-2010 on 18 000 hehtaaria vuodessa ja esimerkiksi vuonna 2009 taimikonhoitomäärä Metlan Metinfo tilastopalvelun mukaan oli 17 289 hehtaaria. (Keski-Suomen metsäohjelma 2006-2010.)

1.1.4 Metsäpolitiikka ja taimikonhoito

Valtio voi metsäpolitiikan avulla yrittää vaikuttaa taimikonhoitomääriin. Kansallisessa metsäohjelmassa 2015 on yhdeksi tavoitteeksi esitetty puuntuotannon kestävyys. Tämä edellyttää metsien hyvää hoitoa. Eritoten taimikonhoitoon pyritään vaikuttamaan neuvonnalla ja taimikonhoitoon myönnettävällä kestävän metsätalouden rahoitustuella (kemera). Metsien käyttöön voidaan vaikuttaa myös metsälailta ja sitä muuttamalla. Metsälain 8§ mukaan uudistushakkuun jälkeen alueelle on saatava taloudellisesti kasvatuskelpoinen taimikko. Kasvatuskelpoinen taimikko on saavutettu kun kasvatuskelpoisten puiden keskipituus on 1,3 metriä, eikä niitä uhkaa välittömästi muu kasvillisuus. Taloudellisesti kasvatuskelpoinen taimikko tarkoittaa, että puulaji on kasvupaikalle soveltuva ja elinkelpoisia taimia on riittävästi. (Metsälaki 2010.)

Yksityismetsänomistaja voi saada valtion rahoitustukea erilaisiin metsänhoitotöihin kestävän metsätalouden rahoituslain (kemera) perusteella. Tuki on metsänomistajalle verotonta ja parantaa töiden kannattavuutta. Tuen myöntää metsäkeskus. (Koistinen 2011.)

Tuen määrään vaikuttavat metsän sijainti, tekeekö metsänomistaja taimikonhoidon itse vai teettääkö ulkopuolisella, onko taimikonhoitokohde erityisen vaikea ja onko tilalla voimassaoleva metsäsuunnitelma. Taimikonhoitokohde voi olla erityisen vaikea esimerkiksi tiheyden ja maaston muotojen takia. Lisäksi Suomi on jaettu kolmeen eri vyöhykkeeseen jolla tukea maksetaan eri määrä, esimerkiksi Lapissa tukea saa enemmän maantieteellisen sijainnin vuoksi (kuvio 1 ja taulukko 1). (Laki kestävän metsätalouden rahoituksesta 1996.)

Karkeasti voidaan sanoa, että kemera-tuki kattaa hieman yli puolet taimikonhoidon todellisista kustannuksista (taulukko 1). Jos tilalla ei ole metsäsuunnitelmaa, se pudottaa tuen määrää 10 prosenttiyksikköä. Taimikonhoidossa tuen saantiperusteita on, että poistuma on vähintään 2000 runkoa/hehtaari ja työ tehdään metsänhoitosuosituksen mukaan. Lisäksi työn toteuttamisen jälkeen on metsäkeskukselle toimitettava toteutusilmoitus.

KUVIO 1. kemera rahoitusvyöhykkeet. (Metsäkeskus 2011.)

TAULUKKO 1. Kemera-tuen määrä eri rahoitus vyöhykkeillä. Suluissa tuki metsäsuunnitelman puuttuessa. (Koistinen 2011.)

	Vyöhyke		
		€ha	
	1	2	3
Kun metsänomistaja tekee työn itse			
taimikonhoitokohteissa	93 (74,4)	111,6 (93)	130,2 (111,6)
erityisen vaikeissa taimikonhoitokohteissa	135 (108)	162 (135)	189 (162)
Kun työn tekee palkattu ulkopuolinen työvoima			
taimikonhoitokohteissa	139 (111,2)	166,8 (139)	194,6 (166,8)
erityisen vaikeissa taimikonhoitokohteissa	210,5 (168,4)	252,6 (210,5)	294,7 (252,6)

1.2 Yksityinen metsänomistus Suomessa

Vuonna 2009 Suomessa oli metsänomistajia yhteensä 739 000. Tähän on laskettu kaikki yksityishenkilöt jotka omistavat metsää joko yksin tai yhdessä, verotusyhtymän tai kuolinpesän kautta. Vähintään kahden hehtaarin metsätilakokonaisuuksia oli 347 000 kappaletta. Keskimääräinen tilakoko oli 30,1 hehtaaria. Keskimäärin henkilö- tai perheomistuksessa olevalla tilalla oli 1,7 omistajaa, verotusyhtymällä 3,0 omistajaa ja kuolinpesällä 4,0 omistajaa. (Hänninen & Sevola 2010, 1.)

Metsänomistus siirtyy useimmiten suvussa, joko perintöinä, lahjoina tai sukulaisten välisellä kaupalla. Vain 15 prosenttia metsänomistajista on hankkinut tilansa tai osan siitä vapailta markkinoilta. Metsänomistajat ovat ikääntyneet, metsänomistajien keski-ikä on 60 vuotta ja runsas puolet on yli 60-vuotiaita. Eläkeläiset ovatkin ammattiasemaltaan suurin ryhmä metsänomistajia, palkansaajia on toiseksi eniten ja maa- ja metsätalousyrittäjiä kolmanneksi eniten. (Hänninen 2009, 31.)

Päätoimisten maanviljelijöiden osuus metsänomistajista on puolittunut 1990-luvun alusta ja on enää noin 16 prosenttia. Viljelijät omistavat kuitenkin keskimääräistä suurempia tiloja. Palkansaajia on metsänomistajista likimain kolmasosa. Palkansaajien osuus ei ole juurikaan muuttunut, sillä sitä mukaa kun heitä on tullut metsänomistajiksi, vanhimmat heistä ovat siirtyneet eläkkeelle ja sitä kautta siirtyneet eläkeläismetsänomistajien joukkoon. (Hänninen 2009, 31.)

Suurin osa metsänomistajista asuu vielä maaseudulla. Kuitenkin kaupungeissa ja taajamissa asuu jo noin 45 prosenttia metsänomistajista. Kaupunkilaismetsänomistajien osuus metsänomistajista kasvaa, sillä uusmetsänomistajista, tilansa enintään 5 vuotta omistaneista, 55 prosenttia asuu kaupungissa tai taajamassa. Etämetsänomistajuus on lisääntynyt kaupunkilaistumisen myötä. Tilallaan asuu enää noin 42 prosenttia metsänomistajista. Joka viides metsänomistajista asuu tilansa sijaintikunnassa mutta muualla kuin tilallaan. Tilan sijaintikunnan ulkopuolella asuu runsas kolmannes metsänomistajista. Tilalleen heillä on asuinseudultaan matkaa keskimäärin 190 kilometriä. (Hänninen 2009, 31.)

Metsänomistuksen rakennemuutoksessa metsänomistajien koulutustaso on noussut. 1990-luvun alussa puolella metsänomistajista ei ollut lainkaan ammattikoulutusta, nyt heidän osuutensa on enää kolmannes. Opiston tai ammattikorkeakoulu tutkinnon on suorittanut joka viides ja akateemisen tutkinnon joka kymmenes. Korkeastikoulutettujen osuus metsänomistajissa on noussut parinkymmenen vuoden aikana suhteellisesti eniten. (Hänninen 2009, 31.)

Tarkasteltaessa metsänomistajien tavoitteita käy ilmi että suurin osa metsänomistajista on monitavoitteisia. Metsäntutkimuslaitoksen suomalainen metsänomistaja 2000 – tutkimuksen mukaan lähes puolet metsänomistajista kuului monitavoitteisten ryhmään, jossa korostettiin taloudellisten tavoitteiden ohella myös metsän tarjoamia aineettomia hyötyjä. Viidesosa oli virkistyskäyttäjiä ja lähes yhtä suuri osa oli metsästä eläviä. Runsas kymmenesosa korosti taloudellista turvaa. (Karppinen, Hänninen & Ripatti 2002, 27.)

Monella metsänomistajalla ei ole siis vain yhtä tavoitetta metsänsä hyödyntämisessä vaan metsällä on heille sekä aineellisia että aineettomia hyötyjä.

1.3 Metsäneuvonta

Metsäsuunnitelma on metsäneuvonnan tärkein työkalu. Siitä löytyvät kuviokohtaiset puustotiedot sekä hoito- ja hakkuuehdotukset. Metsäsuunnitelmat räätälöidään nykyään yhä useammin metsänomistajan omien tavoitteiden pohjalta. Metsäsuunnitelma on metsäkeskuksen päätuote mutta metsäsuunnitelmia tekevät myös metsänhoitoyhdistykset, metsäpalveluyrittäjät ja metsäyhtiöt.

Kansallisessa metsäohjelmassa 2015 on otettu tavoitteeksi metsänhoitomäärien kasvattaminen puun tuotannon kestävyuden turvaamiseksi. Neuvonta on tärkeä työkalu hoitomäärien lisäämiseksi. Varsinkin kun yhä suurempi osa metsänomistajista on etämetsänomistajia ja kaupunkilaisia. Myös eläkeläisten ja naisten kasvava osuus metsänomistajissa asettaa omat haasteensa metsäneuvonnalle.

Taimikonhoidosta metsäneuvontaa annetaan erilaisina kursseina, kuten raivaussahakursseina, jotka kannustavat metsänomistajaa omatoimisuuteen. Lisäksi neuvontaa annetaan metsäsuunnittelun yhteydessä ja työnäytöksinä.

1.3.1 Metsäsuunnitelma

Metsäsuunnitelma on toiminnan perusta pyrittäessä ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävä metsätalouden harjoittamiseen. Metsäsuunnittelussa tavoitteena on valita suunnittelualueen metsikkökuvioille sellaiset käsittelyt, jotka tuottavat metsänomistajalle mahdollisimman suuren hyödyn. Siinä tehdään ehdotus keinoiksi, joilla päästään metsänomistajan päämäärään ja tavoitteisiin. Suunnitteluprosessissa valituksi tulleeseen tuotanto-ohjelmaan eli syntyvään metsäsuunnitelmaan vaikuttavat metsänomistajan tavoitteet, suunnittelun kohteena olevan alueen metsävarat, muut käytettävissä olevat tuotannontekijät ja lakien, sopimuksien, ohjeiden yms. asettamat rajoitukset. (Tapion taskukirja 2008, 318.)

Metsäsuunnittelun tehtävänä on tuottaa metsänomistajille tietoa tilan metsien käytön vaihtoehtoista ja mahdollisuuksista. Kun metsänomistaja on valinnut hänelle suurimman hyödyn antavan vaihtoehdon, suunnittelun tehtävänä on määritellä toimenpiteet eli kuvioittaiset käsittelyehdotukset, joilla päädyttään metsänomistajan valitsemaan tuotantotavoitteeseen. Metsäsuunnittelija toimii suunnittelun eri vaiheissa asiantuntijana, joka tarjoaa metsänomistajalle kaikki päätöksenteon tueksi tarvittavat tiedot ja laatii tavoitteeseen johtavan metsäsuunnitelman. Prosessin tuloksena syntyvä metsäsuunnitelma on perusselvitys tilan metsien mahdollisuuksista ja tarpeista. Se on väline metsien käsittelyn ohjauksessa ja seurannassa, metsänomistajan neuvonnassa ja yhä korostuvammin myös luonnon monimuotoisuuden ylläpidossa. (Tapion taskukirja 2008, 319.)

1.3.2 Henkilökohtainen neuvonta

Henkilökohtaisen neuvonnan tavoitteena on antaa metsänomistajalle neuvontaa ja ammattiapua erilaisissa metsätalouteen liittyvissä kysymyksissä ja auttaa ongelmien ratkaisemisessa. Päävastuu henkilökohtaisesta neuvonnasta on metsänhoitoyhdistyksillä, mutta myös metsäkeskuksen toimihenkilöt neuvovat erityiskysymyksissä, kuten metsäluonnonhoidossa, tukiasioissa ja varsinkin metsäsuunnitteluun liittyvissä asioissa. Metsäyhtiöiden ammattihenkilöt antavat nykyään puukaupan yhteydessä merkittävässä määrin henkilökohtaista neuvontaa metsänhoidossa. (Karppinen ym 2002, 50.)

1.3.3 Ryhmäneuvonta

Ryhmäneuvonta on ajankohtaisista aiheista järjestettävää koulutusta, jonka tavoitteena on tarjota metsänomistajalle hieman syvällisempi käsitys jostain asiasta tai menetelmästä. Tilaisuuksien kesto vaihtelee kolmesta tunnista muutamaan päivään. (Karppinen ym 2002, 51.)

1.3.4 Joukkoneuvonta

Joukkoneuvonnassa tavoitteena on herättää laajemman metsänomistaja joukon mielenkiinto metsätaloutta kohtaan ja välittää tietoa kulloinkin ajankohtaisista asioista. Joukkoneuvontaa on monenlaista, mm. erilaiset luento- ja esitelmätilaisuudet sekä metsäpäivät ja metsäretkeilyt. Tällaisia järjestävät metsänhoitoyhdistysten ja metsäkeskusten lisäksi myös mm. metsäyhtiöt, pankit, tutkimuslaitokset ja metsänomistajakerhot. (Karppinen ym 2002, 51.)

1.3.5 Metsänomistajien toiveet tiedonsaantitavoista

Metlan Suomalainen Metsänomistaja 2000 –tutkimuksen mukaan neljä suosituinta tiedonhankintakanavaa olivat henkilökohtainen neuvonta, kotiin tulevat metsätiedotteet ja esitteet, artikkelit metsäalan lehdissä ja artikkelit sanomalehdissä. Toiseksi suosituimman tiedonhankintalähteen muodostivat metsäalan yleisötilaisuudet, TV:n opetusohjelmat, metsäalan opaskirjat ja metsäalan koulutustilaisuudet. (Karppinen ym 2002, 56.)

Vähiten kysyntää oli radio- tai video-opetusohjelmilla sekä internet sivuilla. Lisäkysyntää oli kotiin lähetettäville metsätiedotteille ja esitteille, television metsäopetusohjelmille ja metsäalan artikkeleille yleissanomalehdissä. Internetistä löytyy nykyisin runsaasti metsäalan tieto- ja koulutustarjontaa mutta metsänomistajat eivät ole vielä omaksuneet sitä tietolähteekseen. (Karppinen ym 2002, 56.)

1.4 Aiempia tutkimuksia taimikonhoidosta

Vastaavanlaisia kyselytutkimuksia on tehty aikaisemmin Tampereen ammattikorkeakouluun opinnäytetyönä. Näistä mainittakoon Mattilan (2006) tekemä mentiinkö metsään- kyselytutkimus taimikonhoitokurssien vaikuttavuudesta, Raskin myös vuonna 2006 tekemä metsänomistajien peruskurssin vaikuttavuustutkimus sekä Roströmin (2007) tekemä nuoren metsän hoidon tila Pirkanmaalla. Kaikissa näissä tilaajana oli Pirkanmaan metsäkeskus.

Mattilan työssä kyselytutkimus lähetettiin metsänomistajille, jotka olivat osallistuneet Pirkanmaan metsäkeskuksen taimikonhoitokursseille. Tutkimuksen mukaan taimikonhoitokurssit olivat lisänneet metsänomistajien innokkuutta omatoimiseen taimikonhoitoon.

Raskin työ oli metsänomistajien peruskurssin vaikuttavuustutkimus ja se toteutettiin Pirkanmaan, Lapin, Häme-Uusimaan, Pohjois-Pohjanmaan, Pohjois-Savon, Keski-Suomen, Pohjois-Karjalan ja Kaakkois-Suomen metsäkeskusten peruskursseille osallistuneiden metsänomistajien kesken. Saatujen tulosten perusteella metsänomistajan peruskurssi koettiin hyödylliseksi ja hyväksi. Kurssi oli myös lisännyt metsänomistajien aktiivisuutta metsänhoitotöissä ja puukaupassa.

Roströmin opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää taimikon ja nuoren kasvatusmetsän hoidon tila Pirkanmaalla. Tutkimus kohdistettiin Pirkanmaalaisiin metsänomistajiin, jotka eivät olleet vastanneet heille lähetettyyn metsänhoitotiedotteeseen. Tutkimus toteutettiin puhelinhaastatteluna. Tulosten mukaan Pirkanmaalaisilla metsänomistajilla on hoitamattomia nuoria metsiä melko paljon, sillä tutkimuksessa olleista hoitokohteista oli edelleen hoitamatta kolmannes. Lisäksi suurta osaa metsänomistajista ei tavoitettu puhelinhaastatteluun. Tutkimuksen mukaan Pirkanmaalla nuoren metsän hoidon tila ei ole hyvä ja neuvontaan sekä metsäsuunnitelmien hyödyntämiseen tulisi panostaa enemmän.

Metsäntutkimuslaitos tekee ajoittain laajoja kyselytutkimuksia suomalaisista metsänomistajista. Viimeisin tutkimus, suomalainen metsänomistaja 2000 on vuodelta 2002 ja uusi tutkimus, suomalainen metsänomistaja 2010 julkaistaan tänä vuonna. Olen viitanut tässä opinnäytetyössä useamman kerran suomalainen metsänomistaja 2000 – tutkimukseen.

1.5 Tutkimuksen tarkoitus

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää keskisuomalaisten metsänomistajien tietoja, näkemyksiä sekä asenteita taimikonhoidosta niillä tiloilla, joilla on taimikonhoitoa tarvetta. Samalla selvitettiin taimikonhoitoaktiivisuutta ja niitä syitä miksi taimikko jää hoitamatta, jos se jää hoitamatta. Myös neuvonnan ja koulutuksen tarvetta taimikonhoitoon liittyen selvitettiin.

2 TUTKIMUSMENETELMÄT JA AINEISTO

2.1 Tutkimusmenetelmä

Alussa pohdittiin toteutetaanko kysely puhelinhaastatteluna, sähköisesti vai perinteisesti paperilomakkeella joka postitetaan. Verkkolomakkeesta luovuttiin koska ajateltiin että kaikilla metsänomistajilla ei välttämättä ole riittäviä atk-taitoja kyselyyn vastaamiseksi. Puhelinhaastattelu koettiin liian aikaa vieväksi ja samalla vastaajalle aikaan sidotuksi. Kysely päätettiin toteuttaa paperilomakkeena (Liite 1), joka lähetetään metsänomistajille postitse yhdessä palautuskuoren kanssa.

Lomakkeen laadinta alkoi tammikuussa 2011 yhdessä Helena Reimanin, Arto Vuorisen ja työn ohjaajan Ari Vanamon kanssa. Heiltä sain neuvoja siihen mitä kysymyksiä kannattaa kysyä ja etenkin Metsäkeskuksen puolelta ohjeistusta siitä mitä he haluavat saada selville. Lisäksi lomaketta testattiin muutamalla metsänomistajalla ja Tampereen ammattikorkeakoulun metsätalousinsinööriopiskelijalla. Näiden testien jälkeen muutettiin paria vastausvaihtoehtoa ja vastausluokkaa. Kun kehitystyö oli tehty, lomake muodostui sellaiseksi, että se tyydytti tutkimuksen tekijää, työn tilaajaa ja ohjaavaa opettajaa.

Kysymyksiä lomakkeeseen tuli yhteensä 26 joista 24 oli monivalintakysymystä vastausvaihtoehtoineen. Kaksi viimeistä kysymystä olivat avoimia kysymyksiä, joissa pyydettiin kommentteja taimikonhoidosta sekä terveisiä metsäkeskukselle. Taustatietoja kerättiin 8 kysymyksen verran, 3 kysymystä käsitteli metsäsuunnitelmaa, 6 kysymystä taimikonhoitoa, 3 kysymystä kemera-tukea sekä 4 kysymystä tiedotusta ja koulutusta. Kyselylomakkeet saatekirjeineen (Liite 2) postitettiin Keski-Suomen metsäkeskuksen päätoimistolla Jyväskylässä. Kyselyt lähtivät postiin 17.3.2011 ja vastausaikaa annettiin 31.3.2011 asti eli kaksi viikkoa. Vastausinnon lisäämiseksi vastaajien kesken luvattiin arpoa risteilylahjakortti sekä metsäaiheisia kirjapalkintoja.

Vastausajan päätyttyä kyselyitä oli palautunut 102 kappaletta. Kaksi palautui täyttämättömänä postin toimesta puutteellisen osoitteen vuoksi. Toinen näistä palautuneista lähetettiin osoiteselvityksen jälkeen uudelleen ja toinen jätettiin lähettämättä koska oli ilmeisesti kyseessä kuolemantapaus. Lisäksi myöhässä palautui seitsemän vastauslomaketta joten lopulliseksi vastausprosentiksi tuli 54,5.

2.2 Aineisto

Tutkimus haluttiin kohdistaa sellaisille tiloille joilla olisi taimikonhoitotarvetta. Niinpä tutkimus kohdistettiin sellaisille tiloille joilla on jollakin metsäkuviolla hoitoehdotuksena H- tai 1-kiireellinen taimikonhoito. Metsänhoitotyön kiireellisyyttä määriteltäessä H tarkoittaa kiireellistä eli hoitotyö suositellaan tehtäväksi mahdollisimman pian, sekä 1 että hoitotyö suositellaan tehtäväksi 1-5 vuotta metsäsuunnitelman valmistumisesta.

Otoskooksi päätettiin 200 metsänomistajaa. Perusjoukon muodostivat vuonna 2010 suunnitellut tilat, jotka oli suunniteltu joko metsäsuunnitelmana tai metsävaratiedon keruuna. Tiloilta löytyi ehdot täyttäviä metsikkökuvioita järjestelmästä 534 kappaletta. Näistä kuvioista otettiin satunnaisotantana 200 kuviota Microsoft Excel 2007- taulukkolaskentaohjelmassa. Koska samalla tilalla saattoi olla useampia kuvioita joihin oli ehdotettu H- tai 1-kiireellistä taimikonhoitoa, jouduttiin niitä karsimaan joukosta ja valitsemaan tilalle satunnaisesti toinen kuvio toiselta tilalta, koska yhdelle tilalle lähetettiin luonnollisesti vain yksi kyselylomake. Koska kysely oli suunnattu yksityisille metsänomistajille jouduttiin joukosta karsimaan myös yhteisöt ja yritykset. Lopputuloksena saatiin 200 metsäkuviota omistajatietoineen joille oli ehdotettu vuonna 2010 taimikonhoitoa joko H- tai 1-kiireellisenä. Näille 200 metsänomistajalle lähetettiin kyselylomake saatekirjeineen.

Kyselyitä palautui 109 kappaletta. Muutamassa lomakkeessa kysymyksiin oli vastattu puutteellisesti. Puutteelliset lomakkeet on otettu tutkimuksessa huomioon vastattujen kysymysten osalta.

2.3 Aineiston analysointi

Palautetut vastaukset syötettiin Microsoft Excel 2007 – taulukkolaskentapohjaan, jonka avulla pystyttiin laskemaan vastausmäärät ja prosenttiosuudet. Pystyivät merkitsivät vastausvaihtoehtoa ja vaakarivit kysymystä. Avointen kysymysten vastaukset kirjattiin Microsoft Word 2007 – tekstinkäsittelyohjelmaan ja tallennettiin tekstitiedostona.

3 TUTKIMUSTULOKSET

3.1 Taustatiedot

Metsäntutkimuslaitoksen suomalainen metsänomistaja 2000 – tutkimuksen mukaan suomalaisista metsänomistajista 76% on miehiä ja 24% naisia, Keski-Suomessa prosenttijakauma on sama. Tässä tutkimuksessa vastaajista 81% oli miehiä ja 19% naisia eli miehiä oli hieman enemmän ja naisia vastaavasti vähemmän. Tosin tässä tutkimuksessa kysyttiin nimenomaan vastaajan sukupuolta ja merkittävä osa kyselyyn vastanneiden metsänomistajien tiloista oli puolisoiden yhteisomistuksessa. Tämä osaltaan selittää miesten suurta osuutta vastaajissa.

Suurin osa vastaajista eli noin 80% oli yli 50-vuotiaita (taulukko 2). Metsänomistajan keski-ikä Suomessa on noin 60 vuotta. Suomalainen metsänomistaja 2000 – tutkimuksen mukaan suomalaisista metsänomistajista 11% on alle 40-vuotiaita, 45% on 40-59-vuotiaita ja 44% vähintään 60-vuotiaita.

TAULUKKO 2. Vastaajien ikäjakauma.

Ikä, vuotta	kpl	% vastaajista
30 tai alle	1	1
31-40	9	8
41-50	11	10
51-64	53	49
65 tai yli	35	32

Ikäjakaumasta voidaan päätellä, että suurin ammattiryhmä vastaajien joukossa olivat eläkeläiset (taulukko 3). Toiseksi suurin oli palkansaajat ja maatalousyrittäjiä oli kolmanneksi eniten. Pienimpiä ryhmiä olivat metsätalousyrittäjät ja muut yrittäjät. Ryhmän muut, johon laskettiin työttömät, opiskelijat ja kotona olevat ilmoitti ammattiasemakseen vain yksi.

Suomalainen metsänomistaja 2000 – tutkimuksessa metsänomistajista 30% oli palkansaajia, 22% maatalousyrittäjiä, 6% yrittäjiä, 37% eläkeläisiä ja 5% kuului ryhmään muu. Tutkimukset ovat siis varsin hyvin linjassa toistensa kanssa. (Karppinen ym 2002, 17.)

TAULUKKO 3. Vastaajien ammattiasema.

Ammattiasema	kpl	% vastaajista
palkansaaja	30	27
maatalousyrittäjä	21	20
metsätalousyrittäjä	8	7
muu yrittäjä	8	7
eläkeläinen	41	38
muu	1	1

Vajaalla puolella vastanneista metsänomistajista oli jonkinlaista metsäalan koulutusta (taulukko 4). Varsin monella oli ammatillinen koulutus metsäalalle, joka tietysti varsinkin maatalousyrittäjien keskuudessa on yleistä.

TAULUKKO 4. Vastaajien metsäalan koulutus.

metsäalan koulutus	kpl	% vastaajista
korkeakoulututkinto	5	5
ammatillinen koulutus	16	15
lyhyt kurssi	22	20
ei metsäalan koulutusta	66	60

Yleisin vastaajien omistama määrä metsää oli yli 80 hehtaaria. Toiseksi yleisin oli 21-40 hehtaaria ja kolmanneksi 41-60 hehtaaria. Vähiten vastaajia oli luokassa 1-20 hehtaaria (taulukko 5).

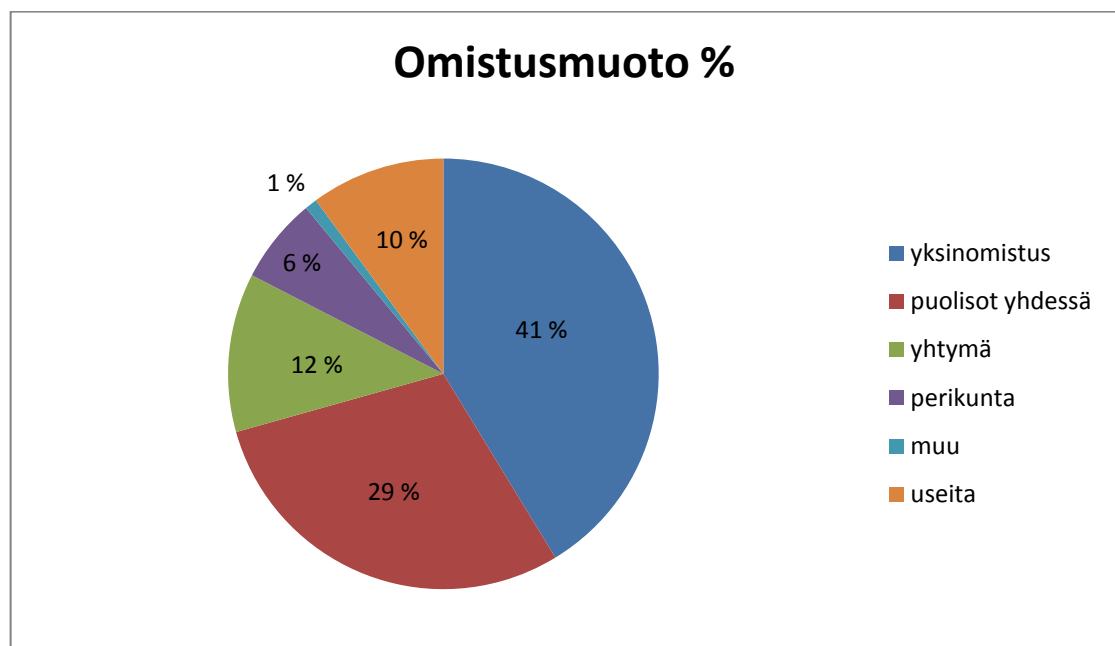
Metsäntutkimuslaitoksen mukaan keskimääräinen metsätilakoko Suomessa on 30,1 hehtaaria ja prosentuaalisesti eniten on 20-49 hehtaarin tiloja ja toiseksi eniten on 10-19 hehtaarin tiloja. (Hänninen & Sevola 2010, 1.)

Jostakin syystä tähän tutkimukseen oli sattunut otannassa paljon metsänomistajia, joilla oli metsää yli 80 hehtaaria. Osaltaan tätä selittää se, että monella vastaajalla oli useampia metsätiloja hallussaan, koska omistusmuotojakin oli joissakin vastauksissa yhden vastaajan kohdalta useita.

TAULUKKO 5. Vastaajien metsäomaisuus.

metsää omistuksessa, ha	kpl	% vastaajista
1-20	5	5
21-40	27	25
41-60	21	19
61-80	17	16
yli 80	39	36

Omistusmuoto suurimmassa osassa kyselyyn vastanneiden metsänomistajien tiloilla oli perheomistus eli yhden henkilön tai puolisoitten omistus (kuvio 2). Näitä tiloja oli noin 70% vastanneista. Tässä näkyy vahvasti, että Suomessa perhemetsätalouden harjoittaminen on yleistä. Toiseksi suurin omistusmuoto oli metsäyhtymä. Kolmanneksi eniten vastauksia oli että omistusmuotoja on useita jolloin vastaajalla oli hallussaan useita eri metsätiloja. Pienimmät omistusmuodot olivat perikunta ja vaihtoehto muu.

KUVIO 2. Vastaajien metsäomaisuuden omistusmuoto.

Metsäntutkimuslaitoksen metsänomistaja 2000 – tutkimuksen mukaan Suomessa 74% tiloista on perheomistuksessa, 11% yhtymiä ja 14% perikuntia. Perheomistuksen ja yhtiöiden osalta nämä kaksi tutkimusta ovat hyvin linjassa, sen sijaan perikuntia oli tässä tutkimuksessa hieman vähemmän. Syynä voi olla se, että useilla vastaajista oli hallussaan useampi tila joilla oli eri omistusmuotoja. Toisaalta perikuntia on myös viime aikoina muutettu metsäyhtymiksi tai tiloja on myyty.

Yksi kysymys käsitteli vastaajien asumista metsänsä välittömässä läheisyydessä eli käytännössä metsätilalla. Reilu puolet vastaajista ilmoitti asuvansa tilalla (taulukko 6). Tähän kysymykseen liittyi jatkokysymys niille vastaajille, jotka eivät asuneet tilalla. Tässä kysymyksessä kysyttiin asuinpaikan etäisyyttä metsätilasta. Lähes 60% niistä vastaajista jotka eivät asuneet metsänsä välittömässä läheisyydessä asuivat yli 70 kilometrin päässä (taulukko 7). Toiseksi suurin etäisyys tilaan oli 20-50 kilometriä. Tämä kertoo mielestäni siitä, että etämetsänomistus on lisääntynyt ja suurempi osa metsänomistajista asuu tilansa ulkopuolella vaikkakin samassa kunnassa. Metsänomistajien ikääntyminen on johtanut siihen, että he asuvat taajamissa.

TAULUKKO 6. Vastaajien asuminen metsätilalla

asuu metsänsä välittömässä läheisyydessä	kpl	% vastaajista
kyllä	60	55
ei	49	45

TAULUKKO 7. Vastaajien asuinpaikan etäisyys metsäomaisuudesta.

Asuinpaikan etäisyys metsäomaisuudesta	kpl	% niistä jotka eivät asu välittömässä läheisyydessä
alle 20 km	3	6
20-50 km	14	29
51-70 km	4	8
yli 70 km	28	57

3.2 Metsäsuunnitelma

Kolme kysymyksistä käsitteli metsäsuunnitelmaa. Ensin kysyttiin onko vastaajan tilalla voimassaoleva metsäsuunnitelma ja niille vastaajista joilla oli sellainen esitettiin kaksi jatkokysymystä jotka käsittelivät metsäsuunnitelman käyttöä ja sitä onko metsäsuunnitelmasta ollut apua taimikonhoidossa.

Lähes kaikilla vastaajista eli 94,5% oli voimassaoleva metsäsuunnitelma, viidellä ei sellaista ollut ja yksi ilmoitti ettei tiedä onko tilalla voimassaoleva metsäsuunnitelma (taulukko 8). Niistä joilla oli voimassaoleva metsäsuunnitelma, lähes jokainen oli myös käyttänyt sitä, vain neljä vastaajista ilmoitti ettei ollut käyttänyt metsäsuunnitelmaa (taulukko 9). Metsäsuunnitelmasta myös koettiin olleen apua taimikonhoitojen toteuttamisessa (taulukko 10). Tässä kysymyksessä tosin noin 6% ilmoitti ettei tiennyt oliko metsäsuunnitelmasta ollut apua. Tämä voi johtua monestakin syystä, yksi on varmasti se että jos on ulkoistanut metsänsä hoidon niin ei välttämättä tiedosta että hoidosta vastaava henkilö saattaa käyttää metsäsuunnitelmaa oikean hoitoajankohdan määrittämiseen.

Kurttilan, Korhosen, Hännisen ja Hujalan (2010) mukaan Suomessa 64% metsänomistajista oli metsäsuunnitelma ja voimassaoleva metsäsuunnitelma oli 45 prosentilla metsänomistajista. Samassa tutkimuksessa todettiin, että metsätilan koko vaikutti metsäsuunnitelman omistamiseen, suuremmilla tiloilla oli metsäsuunnitelma useammin kuin pienemmillä tiloilla. (Kurttila, Korhonen, Hänninen & Hujala 2010, 11.)

Yleisesti voidaan todeta että Keski-Suomen metsäkeskuksen alueella on tämän kyselyn perusteella tilanne metsäsuunnittelussa varsin hyvä. Suurimmalla osalla on jonkin organisaation laatima metsäsuunnitelma, sitä myös käytetään ja se koetaan hyödylliseksi. Toisaalta verrattaessa koko maan tilanteeseen voidaan päätellä, että todennäköisesti kyselyyn ovat vastanneet aktiivisimmat metsänomistajat. Lisäksi se, että kyselyyn vastasi paljon suuren tilan omistajia vaikutti todennäköisesti siihen, että kyselyyn vastanneista suurimmalla osalla oli metsäsuunnitelma.

TAULUKKO 8. Vastaajalla voimassaoleva metsäsuunnitelma.

Voimassaoleva metsäsuunnitelma	kpl	% vastaajista
kyllä	103	94
ei	5	5
ei tiedä	1	1

TAULUKKO 9. Metsäsuunnitelman käyttö.

Käyttänyt metsäsuunnitelmaa	kpl	% niistä joilla voimassaoleva metsäsuunnitelma
kyllä	98	96
ei	4	4

TAULUKKO 10. Hyöty metsäsuunnitelmasta taimikonhoidon toteuttamisesta

Metsäsuunnitelmasta apua taimikonhoitojen toteuttamisessa	kpl	% niistä joilla voimassaoleva metsäsuunnitelma
kyllä	91	88
ei	5	5
ei osaa sanoa	6	6

3.3 Kemera-tuki

Kysymykset 18-20 käsittelivät valtion myöntämää kestävän metsätalouden rahoitustukea eli kemera-tukea. Metsänomistajilta kysyttiin tietävätkö he, että taimikonhoitoon on mahdollista saada kemera-tukea, ovatko he hakeneet kemera-tukea ja pitävätkö he tukea tärkeänä.

Suurin osa vastaajista tiesi kemera-tuesta, vain kolme ei ollut tietoisia kemerasta (taulukko 11). Sen sijaan neljäsosa vastaajista ei ollut hakenut kemeraa (taulukko 12). Tähän olikin otettu kantaa avoimissa kysymyksissä, kemeraehdot oli koettu liian tiukoiksi ja korvaus liian pieneksi jos taimikonhoitotyöt suorittaa itse ja siksi sitä ei oltu haettu. Myös se, että taimikonhoitotyön suorittaja voi hakea tuen suoraan itselleen voi vaikuttaa tässä siihen etteivät metsänomistajat ole itse hakeneet tukea.

Vaikka osa ei ollutkaan hakenut kemera-tukea, sitä pidettiin kuitenkin tärkeänä (taulukko 13). 82% ilmoitti pitävänsä kemera-tukea tärkeänä. Kuitenkin 10% ilmoitti ettei osaa sanoa onko kemera-tuki tärkeä. Tämä johtuu ehkä siitä, että ei välttämättä tiedetä tuen suuruutta ja ehtoja tarkasti.

TAULUKKO 11. Vastaajien tietous kemera-tuesta.

Tiesikö että taimikonhoitoon saa kemera-tukea	kpl	% vastaajista
kyllä	106	97
ei	3	3

TAULUKKO 12. Kemera-tuen hakeminen.

Hakenut kemera-tukea taimikonhoitoon	kpl	% vastaajista
kyllä	80	73
ei	28	26
ei osaa sanoa	1	1

TAULUKKO 13. Kemera-tuen merkitys.

Pitää kemera-tukea tärkeänä	kpl	% vastaajista
kyllä	89	82
ei	1	1
ei osaa sanoa	11	10

3.4 Taimikonhoito

Kysymykset 12-17 käsittelivät taimikonhoitoa. Kysyttiin onko vastaajien tilalla taimikonhoitotarvetta, onko tilalla tehty taimikonhoitoa viimeisen viiden vuoden aikana ja aiotaanko tilalla tehdä taimikonhoitoa seuraavan viiden vuoden aikana. Lisäksi kysyttiin onko taimikonhoitoa tehty itse vai teetetty, mikä taho taimikonhoidon suoritti ja mikä motivoi parhaiten taimikonhoidon toteuttamiseen. Lisäksi heiltä jotka eivät aikoneet tehdä tai teettää taimikonhoitoa seuraavan viiden vuoden aikana, kysyttiin mikä on syytä tähän.

Tutkimukseen otannan kautta valituille ei kerrottu saatekirjeessä, että heidät oli valikoitu suuremmasta joukosta jossa metsäsuunnitelman mukaan heillä olisi tarvetta taimikonhoitoon joko heti tai tulevan viiden vuoden aikana. Tällä pyrittiin selvittämään miten hyvin metsänomistajat ovat tietoisia tilansa taimikonhoitotarpeesta.

Taimikonhoitotarpeesta oltiinkin varsin hyvin tietoisia, sillä reilu 80% vastaajista kertoi että tilalla on taimikonhoitotarvetta (taulukko 14). 18% ilmoitti, että taimikonhoitotarvetta ei ole, joko heidän mielestään tarvetta ei todella ole tai sitten taimikonhoitoa on tehty esimerkiksi viime vuoden aikana.

TAULUKKO 14. Taimikonhoitotarve vastaajien metsissä.

Pitäisikö tilalla tehdä taimikonhoitoa	kpl	% vastaajista
kyllä	89	82
ei	20	18
ei osaa sanoa	0	0

Kysyttäessä taimikonhoitoaktiivisuudesta viimeisen viiden vuoden aikana lähes kaikki vastaajista ilmoittivat että taimikonhoitoa on tehty, vain neljä vastaajaa ei ollut tehnyt taimikonhoitoa tilallaan viimeisen viiden vuoden aikana (taulukko 15). Tässä kysymyksessä vastausvaihtoehdoilla haettiin myös selvyyttä siihen, kuinka omatoimisia metsänomistajat ovat taimikonhoidon suhteen. Yli puolet vastaajista olikin tehnyt taimikonhoitoa pelkästään omana työnä. Pelkästään ulkopuolisella taimikonhoitoa oli teettänyt 21% vastaajista. Moni oli myös sekä tehnyt itse, että teettänyt ulkopuolisella.

Metsäntutkimuslaitoksen suomalainen metsänomistaja 2000 – tutkimuksen mukaan nuoren metsän hoitoa tehdäänkin metsänhoitotöistä toiseksi eniten omatoimisesti, vain energiapuun korjuu menee sen edelle. (Karppinen ym 2002, 42.)

Omatoimisuuteen on varmasti monia syitä. Taimikonhoito on monelle mieluisaa omassa metsässä tekemistä ja oman käden jälkensä näkee konkreettisesti. Taimikonhoito on monelle myös kuntoilua, tämä tuli esille monessa vastauksessa avoimeen kysymykseen jossa pyydettiin kommentteja taimikonhoidosta. Tekemällä taimikonhoitoa omatoimisesti pyritään varmasti myös kustannussäästöihin metsänhoitotöissä ja omalla työllä parantamaan metsän arvoa.

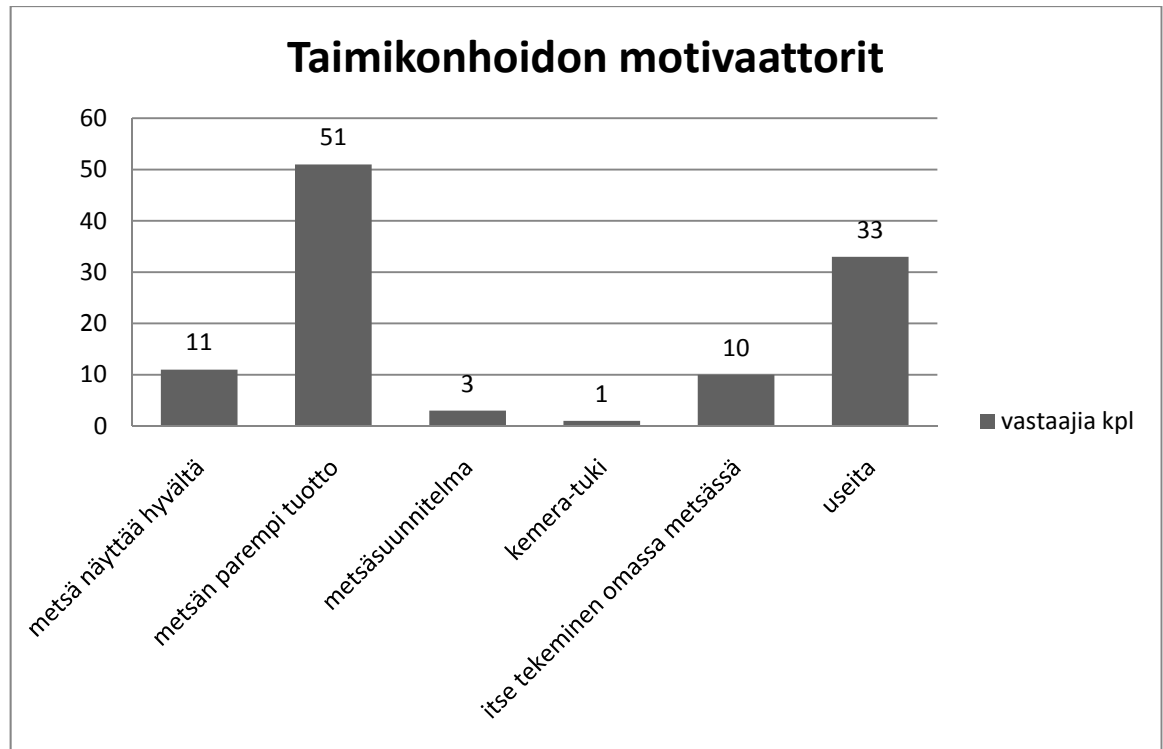
Eräs mielenkiintoinen kysymys liittyen tähän runsaaseen omatoimisuuteen on se, onko kaikilla metsänomistajilla todella riittävät tiedot taimikonhoidon suorittamiseen esimerkiksi sen osalta, että mikä runkoluvun pitäisi olla taimikonhoidon jälkeen. Joskus metsä saattaa jäädä hieman tiheäksi kun metsänomistajia itse tekee taimikonhoidon eikä välttämättä rohkene omassa metsässä harventaa yhtä voimakkaasti kuin ulkopuolinen.

TAULUKKO 15. Vastaaajien tilalla tehty taimikonhoito.

Onko tilalla tehty taimikonhoitoa viimeisen viiden vuoden aikana	kpl	% vastaajista
tehnyt itse	60	55
teettänyt ulkopuolisella	23	21
ei ole tehty	4	4
sekä tehnyt että teettänyt	22	20

Kysymys 14 käsitteli asioita jotka motivoivat parhaiten taimikonhoidon toteuttamiseen. Vastausvaihtoehtoja annettiin kuusi, joista yksi oli muu ja siihen oli varattu tilaa selventää mikä muu syy oli kyseessä. Kaikki valitsivat valmiiksi annetuista vaihtoehtoista joko yhden tai useita. Selkeästi suurimmaksi yksittäiseksi vastaukseksi nousi metsän parempi taloudellinen tuotto kun se on hoidettu (kuvio 3). Toiseksi eniten valittiin useita vaihtoehtoja ja kolmanneksi eniten se että metsä näyttää hyvältä kun se on hoidettu. Myös taimikonhoidon itse tekeminen omassa metsässä valittiin melkein yhtä monta kertaa kuin se että metsä näyttää hyvältä kun se on hoidettu. Vähiten yksittäisenä syynä motivoivat kemera-tuki ja metsäsuunnitelma.

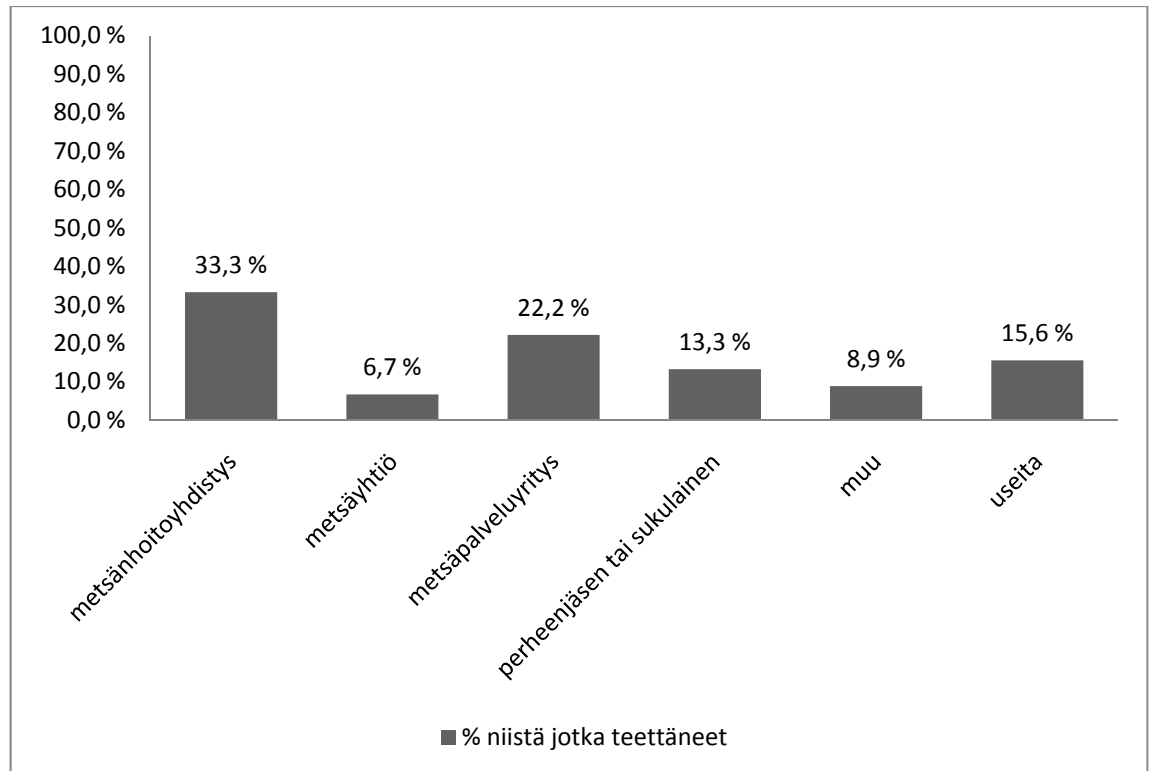
Vastauksista voi päätellä että monelle metsän taloudellinen tuotto on edelleen tärkeä mutta usealle taimikonhoitoon motivoivia syitä on useita. Metsäntutkimuslaitoksen suomalainen metsänomistaja 2000 – tutkimuksessa taloudellista tuottoa metsänomistajista korosti noin 40% ja monitavoitteisia oli 48%. Joten tämäkin tutkimus on melko hyvin linjassa metsäntutkimuslaitoksen tutkimuksen kanssa. Se, että tähän kyselyyn vastasi melko paljon suurten tilojen omistajia nostaa taloudellista tuottoa korostavien metsänomistajien osuutta.

KUVIO 3. Vastaajia taimikonhoitoon motivoivat asiat.

Kysyttäessä taimikonhoidon suorittajaa, niiltä jotka taimikonhoitoa olivat teettäneet, oli yleisin vastaus metsänhoitoyhdistys (kuviokuva 4). Toiseksi yleisin oli metsäpalveluyritys ja kolmanneksi se, että suorittajina oli käytetty useita tahoja. Myös sukulainen tai perheenjäsen oli melko usein taimikonhoidon suorittajana. Vähiten taimikonhoitoa oli teetetty metsäyhtiöllä ja vaihtoehdolla muu, johon oli tarkennettu muun muassa seuraavasti; tuttu metsuri, yksityinen henkilö ja naapuri.

Vastauksista näkyy metsänhoitoyhdistysten vahva asema taimikonhoidon suorittajana mutta myös metsäpalveluyrittäjää oli käytetty melko usein. Metsäpalveluyrittäjien määrä onkin lisääntynyt viime aikoina ja se näkyy varmasti myös tässä. Suomalainen perhemetsätalous näkyy siinä, että usein taimikonhoidon suorittaja on perheenjäsen tai sukulainen.

KUVIO 4. Taimikonhoidon suorittajat taimikonhoitoa teettäneillä tiloilla.

Vastaajien taimikonhoitoaktiivisuus tulevaisuudessa oli todella hyvää sillä yli 90% ilmoitti toteuttavansa taimikonhoitoa tulevan viiden vuoden aikana (taulukko 16). Vain seitsemän vastaajista ilmoitti ettei aio toteuttaa taimikonhoitoa tulevan viiden vuoden aikana ja yksi vastaajista ei osannut sanoa toteuttaako taimikonhoitoa seuraavan viiden vuoden aikana.

Niille jotka eivät aio toteuttaa taimikonhoitoa tulevan viiden vuoden aikana oli jatkokeskustelu, jossa kysyttiin syytä siihen miksi ei aio toteuttaa taimikonhoitoa. Suurin osa heistä ilmoitti ettei ole tarvetta taimikonhoitoon tulevan viiden vuoden aikana. Eli he ovat joko suorittaneet jo taimikonhoidot tilallaan tai sitten heidän mielestään tarvetta ei ole. Yhden mielestä taimikonhoidon teettäminen tai tekeminen oli liian kallista ja se jää siksi tekemättä.

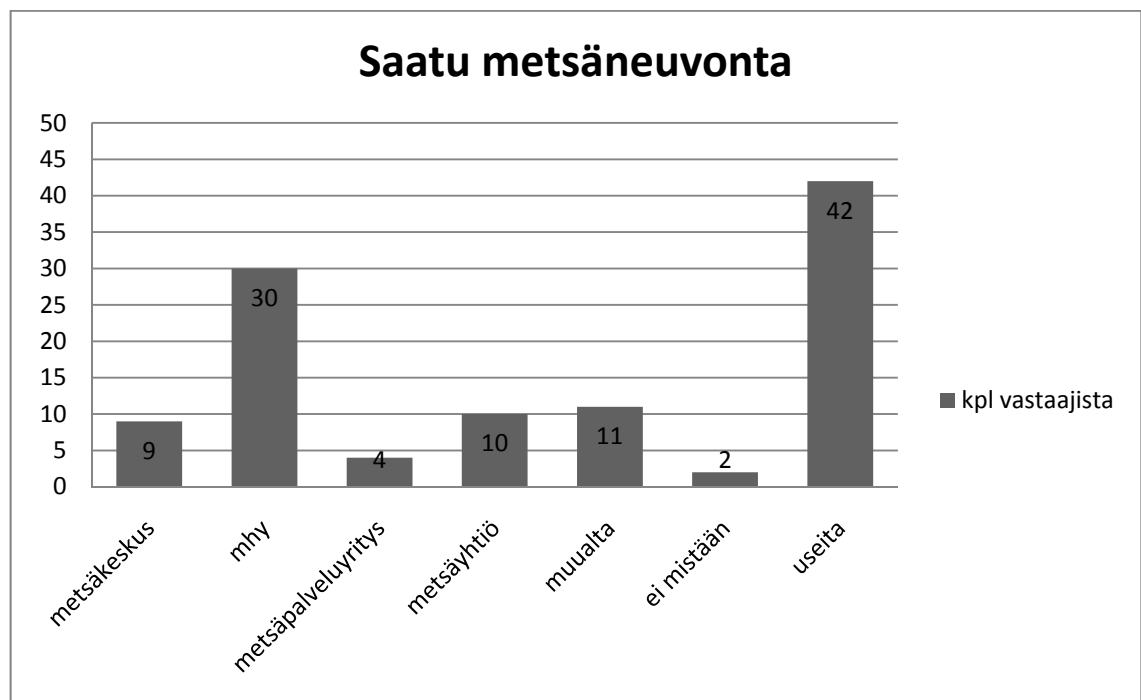
Näiden vastausten perusteella voidaan päätellä, että keskisuomalaiset metsänomistajat ovat hyvin perillä tilojensa taimikonhoitotarpeesta, koska kysely oli nimenomaan lähetetty metsänomistajille joiden metsässä on välitön tai tuleva taimikonhoitotarve.

TAULUKKO 16. Vastaajien taimikonhoito aktiivisuus tulevaisuudessa.

Aikooko tehdä tai teettää taimikonhoitoa tulevan viiden vuoden aikana	kpl	% vastaajista
kyllä	101	93
ei	7	6
ei osaa sanoa	1	1

3.5 Neuvonta ja koulutus

Kysymykset 21-24 käsittelivät metsäneuvontaa ja koulutusta. Lähes kaikki vastaajat olivat saaneet metsäneuvontaa ja useimmat useammalta metsäalan toimijalta (kuvio 5). Taimikonhoitopalvelujen markkinoinnissa on niitä tarjoavilla toimijoilla vielä parannettavaa, sillä vain reilulle puolelle vastaajista oli näitä palveluja markkinoitu. Suurin osa vastaajista koki saavansa riittävästi tietoa taimikonhoidosta mutta vajaa 10% oli myös niitä jotka haluaisivat lisää tietoa. Kysyttäessä mitä kautta tietoa taimikonhoidosta haluttaisiin, nousivat suurimmiksi kirjallisuus ja internet.

KUVIO 5. Vastaajille metsäneuvontaa antaneet toimijat.

Iso osa vastaajista oli saanut metsäneuvontaa useammalta toimijalta, tässä näkyy se että metsän eri kehitysvaiheissa tarvitaan erilaista neuvontaa eri organisaatioilta. Puukaupan yhteydessä neuvontaa tarjoaa usein metsäyhtiö, nuoren metsän hoidossa neuvontaa voidaan saada esimerkiksi metsänhoitoyhdistykseltä tai metsäpalveluyrittäjältä. Tuki ja metsälaki asioissa neuvontaa tarjoaa metsäkeskus.

Niistä jotka olivat saaneet neuvontaa vain yhdeltä toimijalta oli suurin osa saanut neuvontaa metsänhoitoyhdistykseltä. Koska kysely lähetettiin yksityisille metsänomistajille on metsänhoitoyhdistys usein heidän neuvontaorganisaationsa ja edunvalvojansa.

Myös vaihtoehto muualta keräsi jonkin verran vastauksia. Tähän kysymykseen oli mahdollista tarkentaa mistä muualta tietoa oli saatu. Näissä vastauksissa korostuivat omat kokemukset, oma koulutus metsäalalle, ja sukulaiset. Tietoa oli hankittu myös internetistä, kirjallisuudesta, lehdistä ja vakuutusyhtiöltä. Näissä vastauksissa näkyy se, että tiedot metsänhoidosta siirtyvät suvussa ja omia kokemuksia metsänhoidosta hyödynnetään.

Taimikonhoitopalvelujen markkinoinnissa tuntuisi olevan parannettavaa, koska niillä metsänomistajilla joille kysely lähetettiin oli taimikonhoitotarvetta (taulukko 18). Toisaalta moni vastaajista oli taimikonhoidon suhteen melko omatoiminen, joten palveluille ei välttämättä suurta kysyntää olisi. Markkinoinnissa tuntuu tosin olevan aina parannettavaa, oli ala sitten mikä hyvänsä. Tässä näkyy varmasti myös se, että kaikilla metsäalan toimijoilla ei ole samoja asiakastietoja käytettävissä.

TAULUKKO 18. Vastaajille markkinoidut taimikonhoitopalvelut.

Markkinoitu taimikonhoittoa viimeisen kolmen vuoden aikana	kpl	% vastaajista
kyllä	59	54
ei	49	45
ei osaa sanoa	1	1

Suurin osa vastaajista sai riittävän määrän tietoa ja neuvontaa taimikonhoidosta mutta oli myös niitä, jotka eivät saaneet tai eivät osanneet sanoa saavatko riittävästi tietoa (taulukko 19). Niissä jotka eivät saaneet riittävästi tietoa oli etämetsänomistajia ja palkansaajia, he eivät välttämättä tiedä mistä tietoa on saatavissa tai sitten tietävät mutta heillä ei ole aikaa perehtyä asioihin. Näistä vastauksista voidaan päätellä, että metsäneuvonnassa on Keski-Suomessa onnistuttu varsin hyvin.

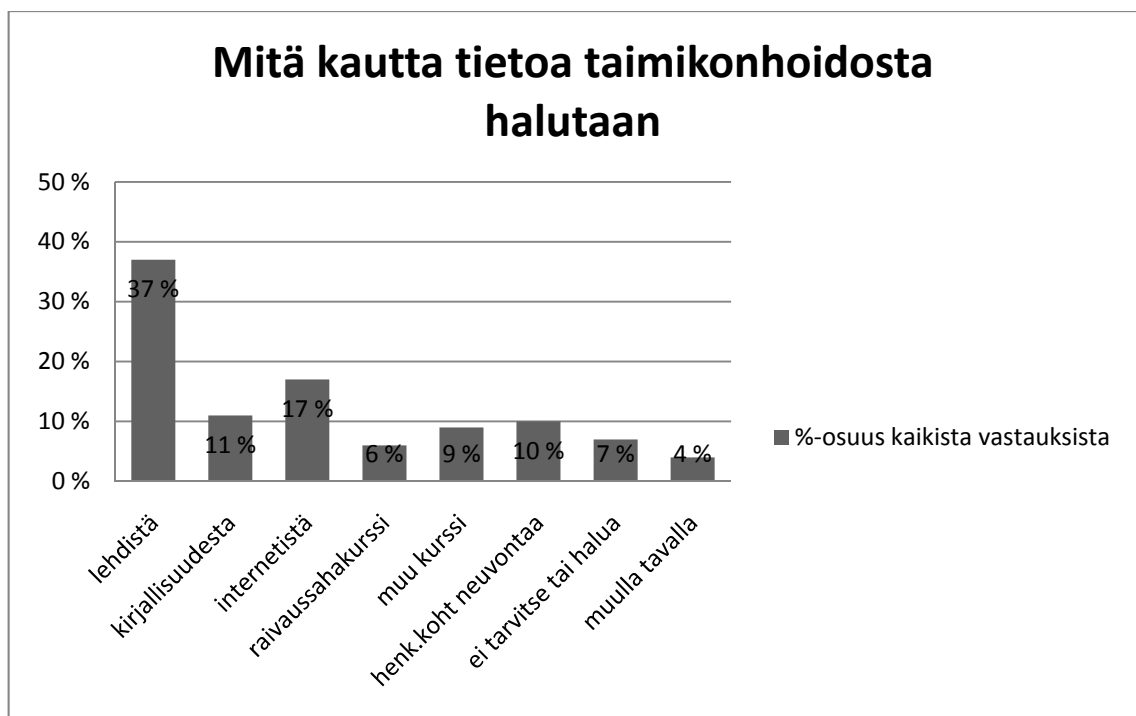
TAULUKKO 19. Vastaajien tiedontarve taimikonhoidosta.

Saa tarvitsemansa määrän tietoa ja neuvontaa taimikonhoidosta	kpl	% vastaajista
kyllä	96	88
ei	8	7
ei osaa sanoa	4	4

Kysymys 24 käsitteli niitä tietolähteitä, joista tietoa taimikonhoidosta halutaan, lähes kaikki vastaajat olivat valinneet useita lähteitä (kuvio 6). Selkeästi eniten tietoa haluttiin lehdistä, toiseksi eniten internetistä ja kolmanneksi eniten kirjallisuudesta. Myös kursseilla oli kysyntää, se tuli ilmi myös avoimissa vastauksissa ja kurssit koettiin hyödyllisiksi. Melko pieni osa vastaajista ilmoitti ettei tarvitse tai halua neuvontaa. Tätä olivat monet perustelleet ja useimmiten neuvontaa ei tarvittu koska itsellä oli metsäalan koulutus, riittävästi kokemusta ja tietoa tai sitten suvussa oli metsäammattilainen, jonka hoidossa metsä on.

Vastauksista voi päätellä että moni haluaa hankkia tietoa omatoimisesti ja silloin kun itselle sopii. Metsänomistajien iäkkyyys näkyy siinä, että suurin osa haluaa tietoa lehdistä tai kirjallisuudesta vaikka internetinkin suosio tietolähteenä on lisääntynyt. Erilaiset metsänomistajakurssit olivat suosittuja nuorempien ja uusien metsänomistajien keskuudessa. Henkilökohtaistakin neuvontaa halutaan jonkin verran.

Tämä kyselytutkimus on melko hyvin linjassa metsäntutkimuslaitoksen metsänomistaja 2000 – tutkimuksen kanssa. Siinä tutkimuksessa metsänomistajien neljä suosituinta tiedonhankintakanavaa olivat henkilökohtainen neuvonta, kotiin tulevat metsäalan tiedotteet ja esitteet, artikkelit metsäalan lehdissä ja artikkelit sanomalehdissä. Toiseksi suosituimman tiedonhankintalähteen muodostivat metsäalan yleisötilaisuudet, TV:n opetusohjelmat, metsäalan opaskirjat ja metsäalan koulutustilaisuudet. Internetin suosio tietolähteenä ei ole merkittävästi lisääntynyt koska metsäntutkimuslaitoksen tutkimuksessa sen ilmoitti mieluisammaksi tietolähteeksi erityisesti tai jossain määrin 24% metsänomistajista. (Karppinen ym 2002, 56.)

KUVIO 6. Miten tietoa taimikonhoidosta halutaan.

3.6 Avoimet kysymykset

Kysymykset 25 ja 26 olivat avoimia kysymyksiä joissa pyydettiin kommentteja taimikonhoidosta ja terveisiä metsäkeskukselle. Taimikonhoitoon liittyvissä kommentteissa moni mainitsi hirvivahingot, kemera-tuen ongelmallisuuden, taimikonhoidon hyötyliikuntana ja sen, että taimikonhoito on tärkeä työvaihe.

Hirvivahinkoihin oli tartuttu muun muassa seuraavasti: ”On ilo nähdä, miten taimikko kehittyy. Hirvikantaa pitäisi vähentää, syövät liian paljon koivuja ja mäntyjä.”, ” Hirvivahinkojen vuoksi taimikot pitäisi jättää pieninä hieman tiheimmiksi.”, ” Monilla alueilla on paljon hirviä. Siksi taimikoita ei pitäisi hirvien oleskelupaikoilla harventaa ohjetheyteen ennen kuin ovat 3-4 metrisiä mänty- ja koivutaimikoissa. Myöskään kuusentaimia ei kyseisiltä kohteilta pitäisi hävittää. Männyn ja koivun laatukin paranee kun oksat kasvavat hennommiksi. Kun hirvivaara ohi, sitten rohkea harvennus.”. ” Hirviväärän takia olen viivästyttänyt taimikonhoitoa.”. Hirvivahingot ovat usein kovin alueellisia ja jollakin alueilla hirvivahingot ovat todellinen riski männylle ja koivulle. Siksi näillä alueilla tulisi suosia kuusta metsää uudistettaessa jos se kasvupaikan puolesta on mahdollista. Myös taimikon kasvattaminen tiheämmässä tietyn vaiheen ohi ja lehtipuusekoituksen suosiminen vähentää tuhoriskiä.

Kemera-tukea oli kommentoitu seuraavasti: ”Kemera-tuki pienemmälle taimikolle. (rehevät kasvupaikat)”, ” Voisi olla jokin kannatuslisä tehtyjen hehtaarien mukaan.”, ” Kemeratuen ehdot liian kaavamaiset ja siksi en ole hakenut niitä, sillä kasvatan taimikot tiheämpinä.”

Taimikonhoidon merkitystä hyötyliikuntana ja mukavana tekemisenä omassa metsässä oli kommentoinut moni. ” Ne työt ei ikinä lopu. Mukava nähdä oman käden jälki kun muuten tekee toimistohommia.”, ” Hyvää hyötyliikuntaa!”, ” Taimikonhoito on hyötyliikuntaa parhaimmillaan!!!”.

Metsäkeskukselle oli lähetetty paljon terveisiä ja yleisesti sen toiminta koettiin hyväksi ja ammattitaitoiseksi. Lisäksi pidettiin myös hyvänä, että on taho, joka valvoo toimintaa metsäalalla. Näissäkin terveisissä viestitettiin, että kemera-tukiin olisi saatava parannusta. Metsäkeskuksen kurseja pidettiin hyödyllisinä ja niitä toivottiin lisää. Joku toivoi että metsäsuunnitelmia markkinoitaisiin enemmän.

4 JOHTOPÄÄTÖKSET

Keski-Suomen metsäkeskuksen alueella metsänomistajat ovat varsin hyvin tietoisia metsiensä taimikonhoitotarpeesta. Lisäksi suurin osa tekee taimikonhoitoa aktiivisesti itse ja aikoo myös tulevaisuudessa tehdä taimikonhoitoa. Yleisesti taimikonhoito koettiin tärkeäksi hoitotoimenpiteeksi. Monelle taimikonhoito on hyötyliikuntaa mutta tärkein motiivoina taimikonhoitoon on kuitenkin hoidetun metsän parempi tuotto.

Kyselyjä lähetettiin 200 ja vastauksia palautui 109 kappaletta eli vähän yli puolet. On mahdollista, että kyselyyn vastasivat nyt vain aktiivisimmat metsänomistajat ja ne joilla taimikonhoito jää tekemättä jättivät vastaamatta. Toisaalta metsätilastojen mukaan taimikonhoitomäärät Keski-Suomessa ovat olleet hyvällä tasolla, joten näyttää siltä että taimikonhoidontila Keski-Suomessa on todellisuudessaakin kyselyn tuloksen mukainen.

Taimikonhoitoon liittyviksi ongelmiksi koettiin hirvivahingot, kemera-tuen joustamattomuus ja pienuus, oman ajan puute taimikonhoidon tekemiseen tai hyvän tekijän löytämisen vaikeus taimikonhoitoon. Metsäkeskuksen tarjoama koulutus koettiin hyväksi ja sitä toivottiin lisää, samoin metsäsuunnittelu koettiin hyödylliseksi ja laadukkaaksi.

Palautetuista vastauksista on loppujen lopuksi vaikea päätellä niitä syitä miksi taimikot jäävät hoitamatta, jos ne jäävät hoitamatta. Vastauksia ei ilmeisesti saatu niiltä jotka taimikonhoidon laiminlyövät tai sitten niitä metsänomistajia todella on hyvin vähän. Joskus voi olla myös kyse siitä, että taimikonhoito vain yksinkertaisesti unohtuu.

Kyselyyn vastanneilla metsänomistajilla tiedot taimikonhoidosta olivat varsin hyvällä tasolla ja neuvonnan tarve oli pientä. Moni haluaa hankkia tietoa itsenäisesti kirjallisuudesta, lehdistä ja internetistä. Suurin osa hankkii tietoa useammasta lähteestä. Samoin metsäneuvontaa saadaan useammalta metsäalan toimijalta.

Keski-Suomen metsäkeskuksella on oma tiedotuslehti ja tätä lehteä kannattaa julkaista jatkossakin sillä vastauksista kävi ilmi, että suuri osa metsänomistajista haluaa tietoa juuri lehdistä. Myös maakunnallisessa lehdessä kannattaa näkyä. Internetin merkitys tietolähteenä tulee varmasti kasvamaan tulevaisuudessa ja toimiviin ja informatiivisiin verkkosivuihin kannattaakin panostaa. Henkilökohtaisella neuvonnalla on kysyntää ja sitä tuleekin varmasti metsäsuunnitelmien teon yhteydessä mutta myös erilaisille metsänomistajakursseille on kysyntää.

Metsänomistajien ikääntyminen, kaupungistuminen ja naismetsänomistajien lisääntyminen tuovat haasteensa metsänomistajien tavoittamiseen. Tässä tutkimuksessa selvisi, että etämetsänomistajilla ei aina ole aikaa metsäasioille. Heidätkin olisi kuitenkin tavoitettava ja aikaa metsälle löydyttävä, ehkä metsäpalveluja olisi vietävä enemmän kaupunkiin ja etämetsänomistamista helpotettava erilaisilla palveluilla.

LÄHTEET

Hynynen, J., Valkonen, S. & Rantala, S. 2005. Tuottava metsänkasvatus. Helsinki: Metsäkustannus Oy.

Hyvän metsänhoidon suositukset. 2006. Helsinki: Metsäkustannus Oy

Hänninen, H. 2009. Yksityismetsien omistusrakenne 2009. Teoksessa Metsätilastollinen vuosikirja 2009. Vantaa: Metsäntutkimuslaitos, 31.

Hänninen, H & Sevola, Y. 2010. Metsämaan omistus 2009. Metsäntutkimuslaitoksen metsätilastotiedote 48/2010, 1-2.

Juntunen, M-L & Ihalainen, A. 2009. Taimikoiden laatu eri osissa maata. Teoksessa metsätilastollinen vuosikirja 2009. Vantaa: Metsäntutkimuslaitos, 109.

Kansallinen metsäohjelma 2015. Metsäalasta biotalouden vastuullinen edelläkävijä. 2010. Valtioneuvoston periaatepäätös 16.12.2010. Maa- ja metsätalousministeriö.

Karppinen, H., Hänninen, H. & Ripatti, P. 2002. Suomalainen metsänomistaja 2000. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 852, 2002. Vantaa: Metsäntutkimuslaitos.

Kemera rahoitusvyöhykkeet. Metsäkeskus 2011. Luettu 24.3.2011. http://www.metsakeskus.fi/web/fin/uutiset/2008_uutiset/helmikuu/uu_ta_tj_kemeratuoenkorotus.htm

Keski-Suomen metsäohjelma 2006-2010. 2006. Luettu 17.3.2011.

http://www.metsakeskus.fi/web/fin/metsakeskukset/Keski-Suomi/alueellinen_metsaohjelma/etusivu.htm

Koistinen, A. 2011. Valtion tuet yksityismetsätaloudelle. Luettu 24.3.2011.

http://www.metsavastaa.net/valtioneuvoston_tuetyksityismetsataloudelle

Koistinen, A. 2011. Taimikonhoito. Luettu 24.3.2011.

http://www.metsavastaa.net/taimikon_hoito

Korhonen, K., Ihalainen, A., Miina, J., Saksa, T. & Viiri, H. 2010. Metsänuudistamisen tila Suomessa VMI10:n aineistojen perusteella. Teoksessa Metsätieteen aikakauskirja 4/2010. Vantaa: Metsäntutkimuslaitos, 425.

Kurttila, M., Korhonen, K., Hänninen, H. & Hujala, T. 2010. Yksityismetsien metsäsuunnittelu 2010 – nykytilanne ja kehittämistarpeita. Metlan työraportteja 153. Vantaa: Metsäntutkimuslaitos.

Laki kestävän metsätalouden rahoituksesta 12.12.1996/1094

Mattila, P. 2006. Mentiinkö metsään: kyselytutkimus taimikonhoitokurssien vaikuttavuudesta. Tampereen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

Metsälaki 10.9.2010/822

Rask, S. 2006. Metsänomistajien peruskurssin vaikuttavuus tutkimus. Tampereen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

Riikilä, M. 2010. Taimikonhoito. Helsinki: Metsäkustannus Oy

Roström, H. 2007. Nuoren metsän hoidon tila Pirkanmaalla. Tampereen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

Tapion taskukirja. 2008. Helsinki: Metsäkustannus Oy

LIITTEET

LIITE 1

Kyselytutkimus taimikonhoidosta

Taimikonhoito jaetaan varhaishoitoon ja varsinaiseen taimikonhoitoon. Varhaisoidossa poistetaan 1-2 metrisiä puuntaimia haittaava vesakko tai heinikko. Varsinaisessa taimikonhoidossa varttuneempi taimikko harvennetaan kasvatustiheyteen, puulajista riippuen 3-7 metrisenä.

Olkaa hyvä ja vastatkaa ympyröimällä parhaiten sopiva vastausvaihtoehto tai kirjoittamalla vastaus sille varattuun tilaan.

Taustatiedot

1. Sukupuolenne?
 - a. mies
 - b. nainen

2. Ikänne?
 - a. 30 tai alle
 - b. 31-40
 - c. 41-50
 - d. 51-64
 - e. 65 tai yli

3. Pääasiallinen ammattiasemanne?
 - a. palkansaaja
 - b. maatalousyrittäjä
 - c. metsätalousyrittäjä
 - d. muu yrittäjä
 - e. eläkeläinen
 - f. muu (työtön, opiskelija, kotona)

4. Onko teillä metsäalan koulutus?
 - a. korkeakoulututkinto
 - b. ammatillinen koulutus
 - c. olen osallistunut lyhyt kursseille (esim. metsänomistajakurssi tai raivaussahakurssi)
 - d. ei metsäalan koulutusta

(Jatkuu)
LIITE 1:2 (6)

5. Paljonko omistatte metsää?
 - a. 1-20 ha
 - b. 21-40 ha
 - c. 41-60 ha
 - d. 61-80 ha
 - e. yli 80 ha

6. Asutteko metsänne välittömässä läheisyydessä?
 - a. kyllä, siirtykää kysymykseen 8
 - b. en

7. Jos ette asu metsänne välittömässä läheisyydessä, kuinka kaukana asuinpaikkanne on?
 - a. alle 20 km
 - b. 20-50 km
 - c. 51-70 km
 - d. yli 70 km

8. Tilan omistusmuoto
 - a. yksinomistus
 - b. avo-/aviopuolisot yhdessä
 - c. metsäyhtymä
 - d. perikunta
 - e. muu

9. Onko teillä voimassaoleva metsäsuunnitelma?
 - a. kyllä
 - b. ei, siirtykää kysymykseen 12
 - c. en tiedä, siirtykää kysymykseen 12

10. Oletteko käyttäneet metsäsuunnitelmaa?
 - a. kyllä
 - b. en

11. Onko metsäsuunnitelmasta ollut apua tilanne taimikonhoitojen toteuttamisessa?
 - a. kyllä
 - b. ei
 - c. en osaa sanoa

LIITE 1:3 (6)

Taimikonhoito

Seuraavat kysymykset koskevat taimikonhoitoa. Taimikonhoidolla tarkoitetaan tässä varsinaista taimikonhoitoa, joka toteutetaan yleensä 3-7 metrin valtapituudessa.

12. Pitäisikö tilallanne tehdä taimikonhoitoa?
- kyllä
 - ei
 - en tiedä
13. Onko tilallanne on tehty taimikonhoitoa viimeisen viiden vuoden aikana?
- olen tehnyt itse
 - olen teettänyt
 - en ole tehnyt tai teettänyt
14. Mikä motivoi mielestänne parhaiten taimikonhoidon toteuttamiseen?
- hoidettu metsä näyttää hyvältä
 - metsän parempi tuotto kun se on hoidettu
 - metsäsuunnitelma
 - kemera-tuki
 - taimikonhoidon tekeminen itse omassa metsässä
 - muu, mikä
-
15. Jos olette teettänyt taimikonhoitoa, mikä taho sen suoritti?
- metsänhoitoyhdistys
 - metsäyhtiö
 - metsäpalveluyritys
 - perheenjäsen tai sukulainen
 - muu, mikä
-
16. Aiotteko tehdä/teettää taimikonhoitoa tulevan viiden vuoden aikana?
- kyllä, siirtykää kysymykseen 18
 - en
 - en osaa sanoa

LIITE 1:4 (6)

17. Jos ette aio tehdä taimikonhoitoa tulevan viiden vuoden aikana, miksi ette?
- a. ei ole tarvetta
 - b. en ehdi
 - c. en tiedä koska taimikonhoito pitäisi suorittaa
 - d. tekeminen/teettäminen on kallista
 - e. minulla ei ole tarvittavia työvälineitä
 - f. asia ei ole mielestäni tärkeä
 - g. en tiedä mistä tilaisiin tekijän
 - h. muu syy, mikä
-

Kemera-tuki

Seuraavat kysymykset koskevat valtion rahoitustukea taimikonhoitoon.

18. Tiesittekö että taimikonhoitoon saa valtion rahoitustukea eli kemera-tukea?
- a. kyllä
 - b. en
19. Oletteko hakenut kemera-tukea taimikonhoitoon?
- a. kyllä
 - b. en
 - c. en osaa sanoa
20. Pidätkö taimikonhoitoon saatavaa kemera-tukea tärkeänä?
- a. kyllä
 - b. en
 - c. en osaa sanoa

LIITE 1:5 (6)

Tiedotus ja koulutus

Seuraavat kysymykset koskevat taimikonhoitoon liittyvää tiedotusta, koulutusta ja neuvontaa.

21. Mistä olette saaneet metsäneuvontaa?
- a. metsäkeskukselta
 - b. metsänhoitoyhdistykseltä
 - c. metsäpalveluyrittäjältä
 - d. metsäyhtiöltä
 - e. muualta, mistä
 - f. _____
 - f. en mistään
22. Onko teille markkinoitu taimikonhoitopalveluja viimeisen kolmen vuoden aikana (esim. metsänhoitoyhdistyksen, metsäpalveluyrittäjän tai metsäyhtiön taholta)?
- a. kyllä
 - b. ei
 - c. en osaa sanoa
23. Saatteko mielestänne tarvitsemanne määrän tietoa ja neuvontaa taimikonhoidosta?
- a. kyllä
 - b. en
 - c. en osaa sanoa
24. Miten haluaisitte saada tietoa taimikonhoidosta? (voitte valita useita)
- a. lehdistä
 - b. kirjallisuudesta
 - c. internetistä
 - d. raivaussahakurssilta
 - e. muulta kurssilta
 - f. haluan henkilökohtaista neuvontaa
 - g. en tarvitse tai halua tietoa
 - h. muulla tavalla,miten _____

25. Kommentteja taimikonhoitoon liittyen

LIITE 1:6 (6)

26. Muita terveisiä metsäkeskukselle

Kiitos vastauksistanne!

LIITE 2

Arvoisa metsänomistaja,

Taimikonhoito on tärkeä hoitotoimenpide metsän tulevan kehityksen kannalta. Taimikonhoito saattaa kuitenkin jäädä tekemättä ja siten arvokas metsäomaisuus hoitamatta. Oikea-aikainen taimikonhoito on tärkeää metsän tulevan tuoton kannalta.

Taimikonhoidon määrän lisäämiseksi ja taimikonhoitoon liittyvien ongelmien kartoittamiseksi Keski-Suomen metsäkeskus teettää kyselytutkimuksen keskisuomalaisille metsänomistajille. Tutkimus on samalla oma opinnäytetyöni metsätalousinsinöörin opinnoissa.

Vastaamalla kyselyyn autatte ratkaisemaan taimikonhoitoon liittyviä ongelmia. Kyselyn avulla Keski-Suomen metsäkeskus kehittää toimintaansa ja koulutusta.

Vastaajien kesken arvotaan yksi Baltic Princessin kahden hengen risteily B-luokassa Helsingistä Tallinnaan sekä kolme kappaletta metsäaiheisia kirjapalkintoja. Jos haluatte osallistua arvontaan, täyttäkää yhteystietonne arvontalipukkeeseen ja palauttakaa se yhdessä kyselylomakkeen kanssa palautuskuoressa. Yhteystietoja käytetään vain arvonnassa eikä niitä yhdistetä tutkimusaineistoon.

Olkaa hyvä ja palauttakaa oheinen kyselylomake täytettynä palautuskuoressa **31.3.2011 mennessä**.

Kaikki vastaukset käsitellään luottamuksellisesti.

Kyselyyn liittyvät mahdolliset kysymykset alla olevaan sähköpostiosoitteeseen tai puhelintuomeroon.

Kiitos ajastanne!

terveisin,

Toni Töysä
Tampereen ammattikorkeakoulu
toni.toysa@fe.tamk.fi
040-5459087

osoitetietolähde: metsäkeskuksen metsänomistajarekisteri